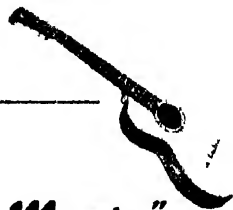

KI JINGRWAI KHASI

BYNTA - I

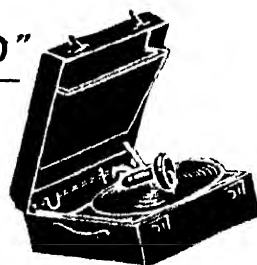
1. KI JINGRWAI KHASI

"Ka Mynnor Bad Ka Mynta"

2. KI JINGRWAI KHASI

"Ha Ki Pliang Record"

**da
U Kitbor W. Nongrum
-2008-**

"This book is published with the financial assistance from the Education Department, Govt. of Meghalaya (2007-2008)"

Acc. No. 9227/12. L
Class No 895.931 N.73. Jin
Author Nongrum, K. W.
Title Ki Jengruai Khasi

Acc. No. 9227/12. L
STATE CENTRAL LIBRARY
GOVERNMENT OF MEGHALAYA
S H I L L O N G

1. Books may be retained for a period not exceeding 15 days by members.
2. Books may be renewed on request at the discretion of the Librarian.
3. Dog-earing the pages of a book, marking or writing therein with ink or pencil, tearing or taking out its pages or otherwise damaging it, will constitute an injury to a book.
4. *Any such injury to a book is a serious offence; Unless a borrower points out the injury at the time of borrowing the book, he/she shall be required to replace the book or pay its price.*

Help to keep this book fresh & clean

KI JINGRWAI KHASI (BYNTA - I)

𑜀𑜂𑜆𑜐𑜫 𑜀𑜂𑜆𑜐𑜫𑜂𑜆𑜐𑜫 𑜀𑜂𑜆𑜐𑜫

𑜀𑜂𑜆𑜐𑜫𑜂𑜆𑜐𑜫

1. Ki Jingrwai Khasi
"Ka Mynnor Bad Ka Mynta"

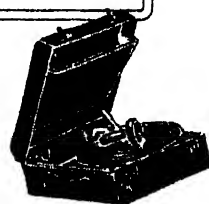
2. Ki Jingrwai Khasi
"Ha Ki Pliang Record"

da

Kithor W. Nongrum

-2008-

Rs. 30/-

Ka stenshon banyangkong - 2008

La pyrmih da u Nongthoh.

KI JINGRWAI KHASI (BYNTA - I)
KI JINGRWAI KHASI

KA BYNTA - I

Shi Kyntien :

Ban thoh shaphang ki Jingrwai Khasi ka long kaba jwat haduh katta katta. Ka Thymmei jong ki Jingrwai Khasi ka long kaba jylliew ban tih bad ban lum. Ka eh ban lap ia ka trai namar ngi hap ban phai sha ka mynnor.

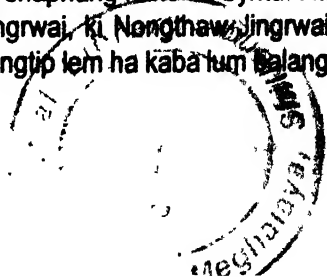
Ha kane ka kot - **KI JINGRWAI KHASI - Bynta - I**, ka long ka jinglum lehse kaba tang shaphang ki jait Jingrwai Khasi. Tangba katba lah ei nga la lum la lang bad nga pashat ha phi ki Nongpule, khamtam eh ki riewwad jingtip ba kin nang ia tih iawad ban shem ia dew trai. Lada ngi lah ban leh kumta kan long ka jingmyntoi ia ka Ri bad ka Jaidbynriew. La kumno kumno ngi ladei ban lum noh kat kaba nang ioh, lym kumta ngin shem jingeh hadien habud.

Ngi long ka Jaidbynriew kaba ieit bad riiewkor ia ka rwai ka siaw, ka put ka tem khamtam ki sur jingrwai bad ki jingput jingtem ba nylla.

Kane ka kot ka kynthup tang ia kine ki phang :

- I. *Ki Jingrwai Khasi : : "Ka Mynnor bad ka Mynta".***
- II. *Ki Jingrwai Khasi : : "Ha ki Pllang Record".***

Ha kaba pynmih ia kane ka kot ngam lah khlem da ai burom bad sngewnguh ia baroh kito ki Nongthaw Jingrwai/Phawar, ki Nongrwai (kumba la kdew ha ki bynta hapoh kane ka kot) ba dei ma ki bad lyngba ki jingrwai jong ki ba ki la pyrsad mynsiem ia nga ban lum ban lang ia ki matti ba kordor ba ki la maitphang. Nga pynpaw ka jingsngewnguh ruh ia u paralok jong nga, u Bah Powell Shullai uba la pynmih pyrthel ia ka thup ki Nongthaw jingrwai Khasi : ***Ngi rwai lang bad phi*** (2000) bad kumjuh ruh ia kiwei kiba la iarap lem ban ai jingtip shaphang ~~kane ka~~ bynta. Ka jingsngewnguh ka leit ruh sha kito ki Nongrwai, ki Nongthaw jingrwai bad kiba ha ting ha sem jong ki ba ki la ai jingtip lem ha kaba lum balang ia ki symbol ba don ha kane ka kot.

KI JINGRWAI KHASI (BYNTA - I)

Kiba bun na ki Nongrwai/Jingrwai bad ki Nongthaw tiar tem tiar put, ki Nongtem Khasi ki la pynpaw ia la ka sap ka phong jong ki ym tang ha ka Shnong ka Thaiñ jong ki, hynrei ki la pynpaw ruh ialade kum ki sohpyini ha ka Ri bad ka Jaidbynriew. U Bah Nokot Khyriem na Nongblei hajan Wahkhen uba bit ban shna Ksing bad Nakra ula ioh ia ka Khusnam Sangeet Nathak Akademi ha Ri India (ha ka 18.12.99). U Bah Komik Khongjiirem na Wahkhen uba tbit ban put tangmuri ula ioh ia ka Khusnam Sangeet Natak Akademi National Award (2002). U Bah Rojet Buhphang na Wahkhen u la iohpdang ia ka khusnam Ustad Bismilah Khan Yuva Puraskar 2007 na Delhi. Zareen Nongrum ila ioh ia ka khusnam National Award for Exceptional Achievement for excellence in the field of Music (2005). I Dr. Lapynshai Syiem ila pyndep ia ka Sangeet Nipun ha ka Indian Classical Music (Hindustani Vocal) na ka Bhatkhante Sangeet Vidhyapeeth (Lucknow) 2007 bad ioh ruh ia ka 1st Class (1st Position). I La pynshai I la pynmih ruh ia ka kot "Evolution of Khasi Traditional Musical : Study of the Classical content". Ki Nongthaw - jingrwai/Nongrwai Khasi kiba la ioh ia ka State Award - U Tirot Singh Award ki kynthup ia kine - (L) Berywell Kyndiah, Skendrowell Syiemlieh, (L) E.B.R. Wanswett, (L) Listrimai Syiemlieh & Rana Kharkongor. Bad kiba ioh ia ka khusnam-Bashai Rai Dohling Award ki kynthup ia kine ki Nongrwai - E.B R. Wanswet, Lapynshai Syiem, Chosterfield Khongwir & ki Nongput Nongtem pat ki kynthup ia u Dronely Mylliemngap & Chedrak Marboh. I Dr. Helen Giri na ki nongrwai ba syiang ryndang bad nongpynshlur ia ka put ka tem, ka rwai ka siaw, I la ioh pdiang ia ka Padma Shri Award, 2008. Bun ngut na ki Nongrwai ki la pynpaw ia ka sap ka phong jong ki kum ki Nongrwai ha A.I.R., Doordarshan Kendra, ha ki Rynsan ialehkai, ha ki Pliang Record bad mynta hadien ha ki Audio & C.D. Cassettee (Audio & Video).

Ngan sngew nguh lada don kino kino ki ban nang ai jingmut ba ngan nang pynbha ia kane ka jingpyrshang jong nga. Ka jingsngewnguh ka leit sha ka Education Department ka Sorkar Jylla kaba la ju bei pisa lem ban shon ia ki kot:

Khublel.

**4½ Mer, Upper Shillong
20 tarik Jylliew, 2008**

**Kitbor W. Nongrum
Nongthoh**

KI JINGRWAI KHASI

BYNTA - I

I. JINGRWAI KHASI

KA MYNNOR BAD MYNTA

Kitbor W. Nongrum

- 2008 -

KI JINGRWAI KHASI (BYNTA - I)

KI JINGRWAI KHASI

Haba ngi iöhi ia kaei kaei kaba itynnad bad iöhsngew ia kano kano kaba sngewtynnad ka pyinkhih bad pyinkyndeh ia ka mynsiem jong ngi. Kumta, kaei kaei kaba itynnad bad kano kano kaba sngewtynnad ka neh sah ha ngi. Ka dei kata kaba pyinkhih ne pyinkyndeh ia ka dohnud ba haba ym lah ban kun ha lade hap ban ai lem ne pynsngew lem ha kiwei pat.

Ka sur ba sngewthiang ne ka sur ba myllung ka ngam haduh ka dohnud Ka sur ba myllung jong ka duitara, ka marynthing, ka maryngod, ka bisli ne sharati ka pylung ne pyinjaw ummat ia uba ngam jylliew ha kata ka sur. Kumjuh ruh ka sur tem ne sur rwai ba pyinkmen ka lah ban pyinklet ia ki jingklusai baroh. Kumba don ka jingong ba ka sur jingtem ka dei ka dawai ia uba pait dohnud ne uba sngewsih. Ha lypung shad, ka sur jong ka bom ka ksing bad ka tangmuri ka lah ban pyinkhih ia ka met ka phad bad ki kti ki kjat, ym tang ia kiba shad hynrei wat ia kiba ieng peitkai.

Ka sur jingtem ka pynshoh tar halor ka jingrwai. Ka sur jingtem ka aibor ia u nongrwai nongphawar ba un nangpyinkhih bad nang pynbang ia ka sur myllung ne sur bathiang. Ka jingbang jingshngiam jong ka jingrwai ka shong eh ha ki kyntien jong uba rwai ne u nongthaw jingrwai. Kata ka dei ka poitri ne ki kyntien jingrwai. Ki kyntien jingrwai ki don ka bor ban ngam sha tynrai jong ka dohnud biew. U nongthoh poitri ne u nongthaw jingrwai ne u nongphawar ba pnah um shim tang ia kaba na sla hynrei u ngam shaduh ka tynrai bajylliew ne um kren ha suiñ, u da ktah ia i mat-iöng. Ka bor jong ka ka lah ban pynum ne pyinkyndeh, ka lah ban pynsmiej ne pyinkyndit, ka lah ban kysiew thiah ne kynoi ia ka dohnud jong ki nongsngap.

Ban kren shaphang ka jingroi jingsan ki jingrwai Khasi ba mynta, ym lah ban shu klet khlem da kren katto katne ia ka hyndai. Ha ka jabieng u Khasi ka don ka sap ka phong ha ka rwai ka siaw bad ka put ka tem naduh ki por hyndai haduh mynta. U Khasi u don kata ka bor tip thuh kaba phylla ha ka tynrai long biew man biew, ha ka im lang sahlang bad ha ka niam ka rukom. Lyngba ka jingrwai u bsuh ia ka mynsiem tip biew tip blei.

Ia ka sur rwai Khasi lah ban phiah kumne – Ki sur ainguh ia U Blei Nongthaw Nongbuh, ki Sur Lum, ki Sur Puriskam ne Parom, ki Sur Myllung ne Sur Sngewsynei, ki Sur Shad ryngkat ka Ksing ka Tangmuri, ki Sur iam biew ne Sur Pangnud ha ka dur ka Phawar. Hadien ngi shem ba ka Sur Rwai Khasi ka la nang mih shuh shuh, kum ka rwai leit kai samla, ka rwai samla, ka rwai ia la ki kmie ki kpa, ka rwai ia ki paralok, ka rwai kynoi khun, ka rwai kynmaw tympang,

KI JINGRWAI KHASI (BYNTA - I)
ka rwai iei ri, ka rwai shaphang ka sneng ka kraw, ka rwai shaphang ka pute
puthi, ka rwai shaphang ban kiar na ki jingdiñ basnlew, bad kiwei de.

1. KI SUR AI NGUH IA U BLEI NONGTHAW NONGBUH :-

Ka sur sneng puramit jong u longshuwa u manshuwa jong ngi ka
dang neh dang sah haduh mynta mynne ba ha ka jingim jong u briew ha kane
ka pyrthei shong-basa ka long ba ngin kamai ia ka hok. Ngi dei ban don ka
jingiaieit para briew bad ban duwai phirat ia U Blei Nongthaw Nongbuh. U
Khasi u don ka phawar niam haba u kypad ia U Blei ba Un theh ka jingkyrkhu.
Kine ki phawar ki long ki symboh 'siar-nylla kiba wan na ka pyrkhath pyrdaiñ u
rang phawar. Ia ka phawar niam ia pyndonkam ha ka phur ka siang, ha ki
jinglehniam thep Mawbah ia ki shyieng jong ki kur ba ia iap. Haba iei on ia ki
shyieng ki da put da tem ryngkat ki nongshad bad ka phawar.

(a) Haba Phawar iam Meikha, ki mih ar ngut ki nongphawar. Uwei hapoh
iing u phawar na ka liang u Kpa bad uwei pat nabar na ka liang u Khun.

Kpa: "Kit kum ka sikei u phireit u shibidi u shi kynda,
Ba hukum ka blei ban pynleit ia u kfi u kpa;
Ka dohkha ka shakhat ka dohkha kum ia u biseiñ;
Ba ka phla ha ka shat ba ka phla ha ka kheiñ;
U thyllah ia ka tham u thyllah ia ka diengdyngkhong,
Ba yn sah ka nam ba yn sah ka rong."

Khun: "Ka dohkha u sohleng ka dohkha kum ia ka kyrbei,
Ko pakha u thawlang ka meikha ki iawbei;
U synñiam ka War Lyngshing u synñiam ka War Shala,
Ba nga wan iam da ka ksing ba nga wan iam da ka lama;
Ka Lapadong ia u dkhiew ka jalyngkhan ia u dkhiew,
Ba ngan long bynriew ba ngan man bynriew"

(Rabon Sling)

(b) Ki don sa ki phawar Ksan thma kaba ki ju rwai risa haba jop thma. Ki
rah ia ka khlieh jong u nongshun bad tawah ha u Maw-Tawah-Khlieh:

**"Lapadong kum ia ka dohkha, lapadong ka latiewisien,
Ba ia long da ka thma, ba ia long da ka ktien"**

KI JINGRWAI KHASI (BYNTA - I)

*"U bsong ka sohlyngkaii, u bsong kum ka shanam,
Ba sa long da ka wait, ba sa long da u khnam".*

*"U pathaw ia ka synjuk, u pathaw ia ka dohkha,
Ba yn pynkhrav ia ka muluk, ba yn khrav ia ka jaka;"*

*"U pathaw ia u thliem, u pathaw ia u kyndad,
Ba yn khrav ia u Syiem, ba yn khrav ia u kynrad."*

(Rabon Sing)

(k) Ki don ruh sa kiwei ki Phawar niam, kum ka Phawar ring maw ring dieng ha ka por ba thung Mawbyinna, Mawshyieng, Mawpun ne u Rishot-blei ba buh ha Tingsad T'ing-sunon jong ka Hima, bad kiwei de.

"Ka Phawar Ring Maw" : (Rabon Sing)

Kawei ka bor balang hui hah	-----	hui	hah
Kawei ka buit balang hui hah	-----	hui	hah
Pynbeit u thri hui hah	-----	hui	hah
To pynbeit u jyrmu hui hah	-----	hui	hah
Ban sah ka nam hui hah	-----	hui	hah
Ban sah ka kyteng hui hah	-----	hui	hah".

(d) Haba wan ka pang ka shitom, ki don ki sur k'ia ban pan ia ka dak ka jubab na U Blei ba u nongpang un ioh ka k'it ka khiah. Ki don sa ki sur rwai ai nguah ia U Blei Nongthaw ha ka por ba don ka shad ka kmen. Ki don sa ki sur rwai ainguh haba thung ba tep ia u symbai u mai ba un long bha man bha ban dup pahuh ka bam ka dih.

2. KI SUR RWAI LUM :-

Kine ki dur rwai ki don ka jingiadei bad ka mariang. Ka 'erbatemon batesi ba beh hir hir, ki wah-duid basngur, ki kshaid ba ithlang, ki dieng ki siej ba jymgam, ki phlang ki kymbat ba plung, ki lum ki them ba pyngngad, ki mrad ki mreng ba im laituid, ki sim ki doh ba pynmih sur bathiang, ka trei ka ktah ba ishongshit, ki jingthung jingtep beplung bamer, u slap ba pynkhuid ia ka jaboh jabaii bad ka lyer ba kynther ia ki sla iaw sla iap- Kane ka pynlong ia ki nongsharai masi, ki nongsharai blang, ki nongthoh dieng, ki nongthoh prew ban kynud sur

===== **KI JINGRWAI KHASI (BYNTA - I)**
jingrwai ha la ka bynta ba ki trei ki ktah. Kumjuh ruh ki pynmih ka sur
basngewtynnad na ka bisli, ka mieng bad ka sla.

"Ka rep ka riang, ka ri ka dub" (K.W.Nongrum)

"Ka rep ka riang ha lum ha them,
Kylleng ka Ri kyrhai ngi shem;
Symbai u mai u plung u mer,
Ban lum ban lang ki soh bapher.

"Por ot, por kheit, por tih, por lum,
Um syep ngi niad mynsiem ka hun;
Bunjait jingthung bym lah ban jer,
Ha ki lyngkha bad ha ki kper.

"Ha lum ha them byrtem jymgam.
Ki blang masi ki 'iaid bam phlang;
Khynnah sharai la trap ngi kieng,
Ngi put besli ngi put ka mieng.

"Syiar shi phyllaw, wad bam ki shang,
Sniang ha shyngoid ki bam ban kdang;
Ngi ri ym tang ban pynmyllen,
Hynrei myntoi ngi ioh ban deng".

"Wah Myntdu' (Berlwell Kyndiah)

"Wah Myntdu Wakaai, wiar talawiar i chnong Jwai,
Narood ki lyngkha soodong waker ia pha
Syntu boonrong wa pynyosuk,
Lynter ia pha wa khlem kut
Ki sur wabang wamih na pha,
Du i sniawhun sniawmiat sniawbha
Ki sur ki kshaid, sur krem sur kroh,
Ki sim ki doh, pynbood waroh,
Ka ly'er pyngngad, wa wanbeh hiar hiar
La chit la jra, ha pha da tngen da wiar.

Ki thwai long pha, thwai boon yutye,
Chynrang kynthai lichun likhwe,
Ah ! Myntdu wa emnaam emdor
Waroh ia pha kynmo maia
Ki bru wachong hapood longpha".

KI JINGRWAI KHASI (BYNTA - I)

3. Ki sur rwai iathuhkhana puriskam ne parom : Kane ka sur rwai iathuhkhana jong ki riewtymmen la rwai ryngkat ka duitara, ka marynthing ne ka maryngod. Kum kine ki jingrwai puriskam ki ju rwai ha ka por mynmiet. Katba ka synfia ka wan, ka jingrwai ka nang shoh nang shoh ha u nongrwai bad ki nongsngap.

"Ki Khanatang" (K.W. Nongrum)

*"Ha ka longbriew ban biang phylla,
Pharshi la buh ha ka khana;
Riewspah, Baduk bad u Nongtuh,
Hajuh jingiap ki ia tyngkhuh,
U kwai i'u ba riewspah u ieng
Tympew-Ka Shun baduk ban biang;
Duma ki buh ban ia hap lang,
Ithuh ithaw nangta ka sdang"*

*"U ksuid aiu-re kum u mgiew,
I'u khun Khasi u rah symgiew;
Ka bor ka hok ka ieng hadien,
HA KSHAI DAI'NTHLEN ki sei pynliem.
Ynda i'u Thlen na krem ki sei,
Ba un duh jait ban bam ki dei;
Hynrei n'i dkhoh ka doh sah teng,
Nangta ka sah ka mgiew u thlen".*

*"Kumno Kpa-nah ba sat,
la la khun-ruit mynsiem b'u dkhat;
Don ka khana pharshi hyndai,
Shaphang ka KSHAI NOH-KALIKAI
Ka Kmie tang wan hapdeng jingthngan,
Khlem tip doh khun ka kum bam lang;
Ki shympriahti ynda ka lap,
Jingtriem ka wan ka phet noh iap" (ter ter)*

Ngi ju lohsgew bun ki jingrwai puriskam kum - "U Sohkhia & ka khun u Patsha" (Skendrowell Syiemlieh), "U Manik Raitong" (Skendrowell Syiemlieh), "U Mawnguld Briew" bad kiwei pat.

KI JINGRWAI KHASI (BYNTA - I)
"U Sohkhia bad ka khun u Patsha" (Skendrowell Syiemlieh - Ka don 12th
dkhot - Ka Khanatang ban ioh ia rkhié kai)

1. Sngap ko para ngan iathuhkhana,
Shaphang u sohkhia bad ka khun u Patsha;
Ki puriskam bad ki khanatang -
Ki khana bang bad ki khana thiang,
Ban shong lyngwiar sawdong dpei,
Ban myllen kai ha kane ka pyrthei;
Ban ngen u bnai ban ngen ka sngi,
Ban ioh rkhié-kai te nga bad phi;
Shisnem shiwat kam pher ei ei,
Ban biria kai wat sngew ei ei (Ter ter)

"U Mawnguid Briew" - (K.W.Nongrum)

(Ka don 17 dkhot. Ka khanatang shaphang u Mawnguid briew ha shiliang
Mawbeh)

"Ha sngap ha sngew ko khun ka Ri,
Ia khanatang ha Ri jong ngi,
Kata ka dei i'u Mawnguid - bnew,
Kaba myllung bad ba sngewngiew

Kata ka jia ha por hyndai,
Mynba pyrthei ka dang shongsbai;
Tang da kawei ka ktien ki kren,
U khun bynriew, maw, dieng, mrad-mreng.

Ko phud Phie-bah bad Umjaut,
Rah khanatang shaba pha tuid;
I'u Mawnguid - briew shiliang Mawbeh,
Ka dak rguid briew ha u ka neh"

(ter ter)

KI JINGRWAI KHASI (BYNTA - I)

4. **Ki Sur Phawar lasiat Thong - U nongphawar u lah ban phawar sngewbha katba u sngewshoh jingmut ban pynksan la ka jong ka kynhun :**

Nongkyr-oh : A.....
Baroh lang : Hui..... kiw
Nongphawar :

*"A nam ïong te ha sikum, nam saw te ha sañium,
Ryntieh khinam to lum, ko saw wat nym khiñium*

*A tynruh da dieng kiseh, biseiñ halor bineng,
Kynduh para ba eh, phi shu kheñ ei ki røng.*

*Ko thapbalieh ber ber ba kynber ha daitnamlang,
Da peit biha te mo b'la ktah ki jong u rang.*

*Hangtai ha lum ryngngi, sikei ba ïoh khang kdong,
Kynduh bad ïong jong ngi, u saw u lait jaiñspong.*

*Ko sohmarìh on on ba kynon te ha ratab,
Phi leh khynraw tyndon, da peit ho ïoh phi hap.*

*A phireit mo shi kynda, beh ïar-khiar u kisew,
To khie leit noh shuwa, sa wan la shem taiew.*

(K.W. Nongrum)

5. **Ki sur Phawar ïoh mrad - ïoh dngiem ne khat ïoh skei : Kine ki wan ha ka sur ïam ne sur sngewsynei :**

"Phawar ïoh dngiem" (Rabon Sing)

*"Ko mei ngim lalu bam khun,
Ko thei jylyuiñ ko thei lymphuiñ
Ko kongsan ki laiphew mirad,
Ha ka ïew luri lura te mo kynrad;
Ban ïeng ka ksaw ka kpong u ryngkew u basa,
Ban long ka risa ka kynhoi ka tamasa"*

6. **Ki Sur Myllung ne Sur sngewsynei** : Kine ki sur myllung ne sur sngewsynei ne sur shempap ki mih naduh ka tynrai jong u nongrwai ne u nongput nongtem uba iakynduh ia ka jingsngewsih ne ka jingkthang ha ka jingim jong u lane u pynsgew ia ka jingshem kiwei pat. Kiba 'iohsgew ia kine ki sur kim lah khlem da ia pangnud lang ne khlem da lang ummat ne jawummat. Kane ka sur ka dang pynkynmaw ia ngi ia ki babun ki khana puriskam jong u Khasi.

Ka sur jong ka sharati u Manik Raitong uba shong ba sah wei brierw hapdeng ka jingim raitong ka jong u ka dang pynkynmaw ia ngi :

"Ki siej Khongpong" (K.W.Nongrum)

*Ki siej khongpong ha Lum Raitong,
Ki 'ieng pharshi jinglong khongpong;
Ka klim ka ban ka sah ka paw,
Manik Raitong bad Liengmakaw.*

*Shynrang kynthai ha ka long brierw,
Ki wan lyngshop pynshoi ba sniew;
Ka Mahadei marwei ka thom,
Bad u Raitong ha rieh ka shong".*

"Raitong" (Skendrowell Syiemlieh)

*Ko Raitong a Raitong ko khun shempap,
Jynjar ia me shi jingim ki wan ban tap;
Ko Raitong ko Raitong ba men im long lehnohei,
Jynjar kin iai ud men phet shaei.*

*Ko Raitong o Raitong ko khun rangli,
Men im jynjar bynnud ia la sngi,
Naduh ba la khlad i Mei-Mei Pa-Pa,
Ia me ban pyngtyngen sa tang ia Para.*

*Raitong Raitong, Para im don shuh,
Ia me ban pyntngen ila khlad jynduh;
Raitong Raitong khun shempap jong i Mei,
Ia ia i Para phin ia shem shuh ha-ei.*

KI JINGRWAI KHASI (BYNTA - I)

*Pyrthei hi ia phi kam myntoi shu ei ei,
Jingieit ba la dkut kam myntoi shuh ban kynmaw;
Me sliang sa ia jingiap ba kan wan shaw.*

*Ko Liengmakaw a ko khun bhabriew i Mei,
Halor khet Syiem la phi long ka Mahadei;
Patsha u jong phi te dei u Raitong,
Ha khet phi sngewblaw marwei ban shong.*

*Raitong a ia phi keiñ la teh mraw,
Jingieit ba la theh lut jong phi ko Liengmakaw;
Ki sngi kiba suk ban kynmaw phi pang,
Phi pait ka dohnud mynsiem ka kthang.*

*Ko Liengmakaw wow ko puri blei,
Khet Syiem ia phi kam myntoi ei ei;
Ko Liengmakaw h'u Raitong la thew ki blei.*

----- (ter ter)

7. **Ki sur shad ryngkat ka ksing, ka tangmuri** : U Khasi u pynlong ka shad ka kmen haba u sngewbha lane haba u jop ia ka jingialeh. Ki nongshad ki pynkhih ia ka met bad pynhap ia ki kjat katkum ka sur put sur tem. Ka rukom shoh ne tied ia ki ksing heh bad ksing rit ryngkat ka jingpynbud ia ka tangmuri bad ki shaw shaw ka shong katkum ka bynta jong ka jingshad. Ka shad ka kmen jong u Khasi ka dei ka jingshad ai nguah ia U Trai Nongthaw Nongbuh ryngkat ka tem ka put.

"Ka Shad Khasi" (K.W.Nongrum)

*"Ka Shad ka kmen u khun Khasi,
Dei shad ki Rang bad Theisotti;
Lympung ki shad da suk mynsiem,
Ka riam ka beit la kum ki syiem.*

*Ka Tangmuri ka ksing ki riaw,
I'u khun ka Ri ka khot kyrsiew;
Ka put ka tem ba kit jingmut,
Ha sur bapher nasdang ha kut.*

Ch. *Nongshad shynrang kynthei ki mih,
Dohnud u paid ruh ka pynkhih;
Kynthei hapteng shynrang narud,
Katba ka tangmuri ka ud". (ter ter)*

"Ka Phawar Shad" (K.W. Nongrum)

*"Thulom ma i thymi, kyrsih ma i niangwad,
I bom ma i bhuri, ngin ia dih ma da ki-ia"*

"Ka Phawar Shad Walt" (Rabon Sing)

*"U kyndeh u jasieh ho thain khoh ka shakhad,
To lynngeh la ka khlieh to tyngkoh la ki kjať."*

*"Lapadong u diengduh lapadong ia u jalyndem,
Ban ia long sa ka nguh ban ia long sa ka dem"*

8. **Ki Sur Iam Briew** : Kane ka sur ka kynthup ia ka iam briew ha ka por ba phur ba siang, ka iam Meikha. Kane ka sur jingrwai ka kynthup ruh ia ka sur iam ka kmie u Sierlapalang, ka sur pang pangnud ka Sngi ia u Klew, ka sur pangnud shaphang ka jingieit jong ka Sohlyngngem bad u Rynñiaw, ka sur pangnud shaphang ka Saia Nongum.(K.W. Nongrum)

"U Sierlapalang" , U Klew bad ka Sngi" & " U Rynñiaw bad ka Sohlyngngem"

- (i) *" I'u khun tamsneng ki ai jingsneng,
SIERLAPALANG jynjar b'u shem;
Kumno b'u iap h'u nam sarang,
Namar ia kmie b'u la pynkthang.
Dei kmie bakha b'la i nyngkong,
Jingbha jingsniew hangno ka shong;
Namar I'u khun wat la tamsneng,
Ka leit ban wad ha ban da shem."*
- (ii) *"Kumno rongphong ka shet kylla,
I'u rangbah bhabriew bym pyrkhat bha;
Khasi u sei da ka pharshi,
Jingim shitnga - U KLEW-KA SNGI.
Jingmut awria h'u Klew ka lap,
Ka Sngi ka khroh hynrei um sngap;
Yn da u poi ha 'Per-Tyrso,
La u babe un her shano?"*

KI JINGRWAI KHASI (BYNTA - I)

(iii) "Ha ka shongkha pharshi la seng,
U SIM RYNNIAW bad SOHLYNGNGEM;
U khun riwspah bad ka khun duk,
Kmie ka kynthei i'u Rang kam suk.
Kane ka mih bym biang pylla,
loh ba hadien kam poi jingbha;
Ka Sohlyngngem jingsneng ka sngap,
Na u Rynñlaw jingieit ka kdat".

9. Ki sur Jingrwai ban Kamai ia ka Hok :-

Ka deiti jong u Khun Khasi ka long ban Kamai ia ka Hok ha ka pyrthei. Ka dei ka jaitbynriew kaba pynshong nongrim tynrai ia ka hok ka Riti jong ka Ri.

"Tang ka Hok kaba pynpoi Blei" (Rash Mohon Roy Nongrum - Ki Jingrwai Seng Khasi)

"To wad ia ka Hok da la lynti ba dei,
Ban khlem budnam hangne ha pyrthei;
Namar ka hi marwei kaba khelaiñ.
Naduh pyrthei hi ka pynshongshngaiñ". (ter ter)

"U Blei u lai synran ia ngi" (Radhon Sing Berry - Ka kot Jingrwai ka Senglang Mane-wei-briew : Unitarian)

"U Blei Kynrad nongiada,
Haba ngi ñaid da babha;
Um ju inoh la ki jong,
Ha ki babun jaid jinglong.

Ha ka jingtlot u kyrshan,
Ha ki jingbieit u synran;
Naduh kane ka pyrthei,
Haduh bymjukut lawei."

"Ka Hok ka Riti ka Ri Khasi" (Rash Mohon Roy Nongrum - Ki Jingrwai Seng Khasi)

"Ka Hok bad ka riti jong ka Ri Khasi,
La dei ban shong tynrai h'mynsiem jong ngi;
Ka jingshai ka la dap miar kat ka sngi,
Kaba la biang n'duh ki long kpa long kñi." (ter ter)

10. **Ki Phawar sneng puramit:** Ki tymmen ki san ki ju sneng puramit da ki phawar ne ki phawar pharshi ia la ki khun ki kti ba kin kiar na ki jingmlen ki bym itynnad.

"Jingsneng Tymmen" (Radhon Singh Berry)

"Wat shongkai slem h'iing ki briew borabor,

Ba ioh ki sin ñiang-bulot khlem akor."

"Wat ju nang, ju shait, ka ktien kiat 'tien smai,

Ba ka sang ha khmat U Blei U Trai"

Wat ju mlien khong khong wat ju mlien iriang,

Ba ioh shun ei u kamon kadiang"

"Wat ju nap jyndeï tang ha ka leit khwai,

loh duh khaw noh la ioh jyntah ban nai."

Shuh shuh u sneng u hikai:

"To ieit ialade burom ia kiwei,

Ba phin suk ha pyrthei, phin suk h'u Blei."

"Da thew la jingken jingiaid bad jingleh,

Ba kan long kum ka jingkynshew baneh".

Ki don ruh ki tien rwai Khasi kiba ai jingsneng kumno ban kiar na ki jingdih ba sniew, kum ka Kiad:

"Jingsneng Tymmen" (Radhon Singh Berry)

"Wat ju ai huspai ia ka kyiad ban bang,

Ba ha ka , ka um ka ding ki don lang."

"Ka Kiad bad ka pyrthei u Mendih" (B. Thangkhlaw)

"Te hep kynmaw ia sngew baroh,

Bad ka, wat ju leit brai;

Ka thei ba umryndang ban khroh,

Bad ka shoh sur ban rwai.

Ka long ka syiem pynjot pyrthei,

I'u paid batlot jingmut;

Ba ka jingtip ia kaba dei,

Ka tang ha khyndiat ngut".

KI JINGRWAI KHASI(BYNTA - I)

U Nongrwai u phai sha ki 'thei donburom kiba long ki lasubon ka Ri da
ka ba pyni bad sneng kumne:

*"Hynrei da kham husiar phi ki 'thei donburom,
Da kheiñ biang thik i'u soh syntiew samoi aïom;
loh phi shoh bieit ioh sah ha ka lyngngoh lyngngaiñ,
Ba hangne don ho phi ki men airong timaiñ".
Kumjuh ruh u phai sa sha ki rang samla:*

*"Wat heh la ki pyllew hangta ha jingthaba,
La phi iapngiah iapshoiñ kam pher ei ei ho hep;
Tangba da peit biha lashai ynda sitep.
la ka mat-mied wat ju shaniah singap ia nga,
Ka lah ban par wat tang nalar u pushara."*

Shuh shuh une hi u nongrwai (B.Thangkhiw) u pyni pat ba ka kynthai
ka dei ban da husiar bha shuwa ba kan jied ia u rangbah ioh u long pynban uba
kum une.

*"Ha peit uei utai bashong lyngngeid pynkhia,
Utei te hep u'iar-ryngkuh kynting mawria;
B'u pah kuk kuk hei ho phi leit ia tur ia shang
Bym sap ko hep wat tang uwei u sokhaw laitsang;
Haba shu peit te jarmuiñ kum sim sohphoh.
La u ryndang paro b'u pah bad u khiroh;
Ynda phi poi hajan u ong ba nga lehkai,
Um dap te hep ia phi b'un khleiñ dew thala-kai"*

11. **Ki Jingrwai leit Ri :** Kham ñiar ban don u ban klet ia la ka
shnong ba kha. Wat la u don sha jngai na la ka shnong ne na la ka Ri, ka
jingkynmaw tympang ka ju wan shat ha u. Ka dei ha la ka shnong ha la ka Ri ba
la pun la kha bad la pynheh pynsan. Ka dei ka jaka kaba ia im lang sah lang shi
ing shi sem ryngkat ki kmie ki kpa, ki hynmen ki para, kiba ha ing ha sem bad ki
marjan marpa. Ka jingieit ka shynshar bad dei ha ka, ba ngi shem ia ka jingsuk
jingkmen bad ka jingpalei mynsiem.

"Ri Khasi" (John Roberts)

*"Ri Khasi, Ri Khasi, nga ieit ia pha,
Ka Ri kaba ieit uba rim uba jah;
Ki tymmen mynhyndai la ngam iohi shuh,
Jingkyrmaw ia ki kan ym duh.*

Lang . Ri, Ri --

*Nga ieit thoiñ thoiñ ia ka Ri;
Ngin kiew sha khlieh, shaphrang ngin mih,
Umpohliaw jingstad ngin ia dih." (ter ter)*

"Ka Ri Jong nga" (H. Elias)

*"Ko Ri baeit, Ko Ri jong nga,
Ko Ri ki longshuwa
Ia pha U Blei U'n nangkyrkhu,
Ban roi, ban khraw, ban bha " (ter ter)*

" Ka Ri jong nga" (K.W. Nongrum)

*"Ko Ri baeit b'la kha ia nga,
Ko Ri b'la kdup Ka Mei India,
Meghalaya jylla jong pha,
Ko Ri b'la seng d'u longshuwa.*

*U Blei U Trai Nongbuh Nongthaw,
Matti bakhraw u buh pynpaw;
Kham ñiar ban don ban klet ia pha
Wat la kin ñaid kylleng jaka*

Ch. : *Ko Ri Khasi - Jaiñtia nang krew,
Ki khun jong pha to iai kyrsiew,
Jingnang jingstad ba kin shemphang,
Burom akor kin ia ñaid lang."*

"Ka Khanatang" (Radhon Singh Berry)

*"Ka Ri Khasi pleng ka dei,
Ka Ri bashong pdeng pyrthei;
Na ka tien iathuhkhana,
Haba poi kynmaw mynta."*

12. **Ki Sur Kynoi-khun :** Kine ki dei ki sur jingrwai kynoi da kaba khroh ba kjoy ia i khyllung ba in ioththiah noh. Ka kmie haba thum ka da thap iet na ka met i khun lung ryngkat ka rwai kynoi da kaba bah ia i khunlung ba in dup ioth thiah. Don ruh kiba rwai kynoi khun da kaba pyntieng da ki mrad khlaw haba ki khun ki iam kyrot.

"Thiah noh Khun" (K.W. Nongrum)

*"Ngan thum ngan bah ko khun baieit,
Jingbam babang nga la wan thied;
Bad i Mei-Mei baieit jong phi,
Khmat phuh samrkhie to iai pyni.
Wat la Pa-Pa na phi i jngai,
Ka jingkyrkhu kyrdox in ai;
Ba phin nang plung ka met ka phad,
Burom akor ryngkat jingstad.
To thiah ko khun tipsngi i Mei,
To thiah to thiah bad i Mei-Mei;
la phi ngan rah wat nym leh phoi,
Ngan sa bah de bad ngan kynoi.
Thiah noh khop khop ko khun jong nga,
Ban ioh trei kam i Mei mynta;
Ynda ka thiah phi la pura,
Ngan sa pyndih da umshit-ja."*

"Jingrwai kynoi khun" (Neshon Clifford Shabong)

*"Oi-Oi, oi-oi, oi-oi, ko khun baieit to thiah noh kloj,
Katba i Mei i Pa baieit ia phi i dang kynoi;
Oi-oi thiah suk lyngngai ko khun baieit bad ba tipsngi,
Balei te khun phi iam pangnud pangnam shimiet shi sngi,
To thiah noh lyngngai hapoh ka preh i Mei jong phi."*

Oi-oi, to thiah suk noh ko khun katto te ka la biang
Ha preh i Mei thiah suk lyngngai in ai buiñ in ai thiang
To thiah thiah suk lyngngai ko khun ba ka dei ka por
To thiah suk noh phim tieng mo khun ioh dait u lkjakor
To thiah suk noh ia i Mei wat pynsgewsih ne pyn-or."

"Oi Oi Khon" (Beriwel Kyndiah)

Ch: "Oi oi khon, thiah thiah ham sih salon
Ngait sneiñ ka Bei u Pa
la phi wadoh lana.

1. U bnai ki khloor ha bneiñ
la pyrthai wa la pyntngen
Oi khon, thiah khon, oi oi khon

2. Lyer wa wan beh jai jai
Pynkynoi waroh pyrthai
Oi khon thiah khon
Oi oi oi khon. (ter ter)

"En bad thiah noh ko Khun" (E. Brektist R. Wanswet)

En bad thiah noh ho khun thep mynsiem i Mei,
Na pukri jong phi Syiem tyllun mawkordor;
Paila kordor jong nga Syiem te ha pyrthai,
Hajar kim lah kyliang ummat ba remdor.

En noh paila jong nga ba dohnud ka pang,
Ban iam pangnud ma phi nga jaw ummat lang;
Nga jaw ummat lang Syiem bad phi nga kyndeh,
Ban rkhiang ummat na phi nga kynoi ha preh.

(ter ter)

"Khun thiah shuwa" (Chosterfield Khongwir)

Thiah thiah noh khun,
Thiah noh seh ba nga la thait;
Tympeng kum ban sloit,
Ka shadem la kum ban pait.

KI JINGRWAI KHASI (BYNTA - I)

O ---- o ----- o ----

Shane shatei nga kynoi,

Ha sur jingrwai,

Thiah shuwa mynta ----

Pyrthei jong phi dei lashai.

(ter ter)

13. **Ka rwai ia luh samla** : Ki don ki shnong ne ki thaiñ ba haba ki leitkaí samla sha iing ka kynthei, ki don kiba leit kai marwei hynrei kham bunsien ki leit da ka kynhun. Kumne hui-shi-hui ki ia shong kai myllen harud dpei haduh shiteng miet shiteng synñia ne wat haduh ban da kynjat shai. Don ruh kiba da rah da ki jingput jingtem, kum ka duitara, ka maryngod, ka jingput klorenet ne wat ka harmuni. Katba ka miet ka nang iaid katta ka sur jingput jingtem ne ka sur jingrwai ka nang ih nang ih.

(a) “Duh Rimon” (K.W.Nongrum)

“Duh Rimon, ko Duh Rimon,

Jingieit hangno phi don;

Haba kumne ngi wan kai lang,

To peit hi na kaba sdang.

Katba por te ka dang dei,

Jinglong samla wat pynsepei;

Ioh ba hadien phin babe ei,

Wat kynnoh mo ia ka pyrthei.

Duh Rimon ka Duh Rimon,

Ngam tip jingieit hangno phi don;

Jingwiat jong phi bad khmat peit suh,

Nga hi marwei nga la sngewthuh.”

(b) Haba ka samla kam pdiang ia ka jingieit bashisha ba u la ai:

“Jingieit phi dkhat” (K.W.Nongrum)

“Marwei nga ud bad jaw ummat,

Haba jingieit mynta phi dkhat;

Shisha ngam tip kaei ka daw,

Namar ha nga phim shym pynpaw.

*Nga mut jingieit phin tai kheif kor
Hynrei kumne phi die tad dor;
Jingsngewsarong bad ka sngewheh,
Phi dkhat noh ia jingieit baneh.*

*Ki briew ki ong dei i jong nga,
Katba jingmut pat ym kumta,
Nga mut phin deng jingieit shirta.
Hynrei, mynta phi shet kylla.*

(ter ter)

14. Ka Jingrwai ia la ki khun : Ha ka pyrkhat u Khasi, ka iing ka sem kaba don ki khun kynthei bad ki khun shynrang ka long ka iing kaba la ioh ka jingkyrkhu na U Blei. Ym don spah ym don hajar, ym don kslar ym don mawkordor ha khmat ki khun ki kti. Namar ki khun ki kti ki long ka spah mynsiem bakordor. Ki khun ki kti ki long ka nongrim jong ka rympei ne ka iing ka sem. Kumta, ka bynta jong ki kmie ki kpa bad ki khun ki kti ka long kaba khia bad kaba jylliew haduh katta

Ka kamram jong ki kmie ki kpa ia la ki khun ki kti ka long ban pynheh pynsan, ban sumar, sukher, ban pynbiang ka bam ka dih, ka riam ka beiti, ka kup ka sem, ka jingnang jingstad, ban sneng ban pyni bad ban hikai bad duwai ia U Blei bad ban ia iei iwei-ia-iwei, kata ka long ka jinghikai ban im tip briew tip Blei.

“Ki Khun ki kti” (K.W. Nongrum)

*“Ki khun ki kti long mawkordor,
Ba kmie ki kpa ki ju niewkor;
Naduh shuwa ban mih pyrthei,
Ki niew burom b'la buh U Blei
Mynba ha kpoh ka kmie i don
U kpa u ri burom kyndong;
U kiar ban leh ki kam bym dei,
loh ba h'i khun kan jia ei ei.*

*“Ynda ki khun ki la nang san,
Ka jinghikai ka iaid synran;
Kumno ban tip burom akor,
Ha shnong ha thaw, ki lok ki jor.
Ki dei ban im tipbriew tip blei,
Naduh rympei haduh pyrthei;
Kumjuh ban tip la kam la duk,
Ka iing ka sem kan bha kan suk”. (ter ter)*

"Wat iam seh Thei" (K.W. Nongrum)

*"Wat iam seh Kong Thei, ñiad noh ki ummat,
Wat kyang shuh to sngap, ummat kin sa mgat;
Phi phoi, phi kyrot, jingleh ka jong phi,
Kam long kaba dei, ban atnud lukhi.
I Mei i jong phi, i shoh i sympat,
Ban bha keiñ ma phi, jingsniew ba phin lait;
I sneng bad pyni, ba i ieit ia phi,
Ban tip ka akor, kum khun batip sngi.
En noh seh Kong Thei, dohnud pynpalei,
Kan wan jingsngewbha, pan map na i Mei;
Kumne te hooïd, rymmuiñ ba phi wiat,
Jinglong jong ki briew kim biang ki kum liat.
Ka dur ka jong phi, la kum ka puri,
Sa tang ka akor babha to pyni;
Ha iing ne habar, burom ia kiwei,
la phi ruh kumjuh jingieit kin theh sei.
Ynda phi la san kyrteng sah pyrto,
Kylli ki pyrthew phi dei khun jong no;
Kumta keiñ to ri burom ka la jong,
Long iing kin tei mot, ka nam kan dup shong".*

"Pynnang Khun hapneh" (Rana Kharkongor)

*Shad pynnang khun ha la pneh i Mei,
Khnan ba phin nang phin san khun sdang na la rympei;
To ñiewkor bad ieit la ka jong khun ba phin paw pyrthei,
Pynkhih kyntiak kyntiak khun in puhmat i Mei;
Da wiat rymmuiñ rymmuiñ khun pyniapmat ia kiwei,
Ka Pansngiat, u shan-ryndang ba phi phong khun dei ka
syiem i Mei;
Ka dur ka dar khun jong phi khun hato ngin shem ha-ei,
Ka riam ka beit ba i shongkhia ba ai sngewbha ki blei,
Tangba ri la ka burom ka akor khun ban lait ka kit khoh pei. (ter ter)*

15. **Ka Jingrwai ki Khynnah - Rit :** Ka jingim ki khynnah ka long ka jingim kaba shisur. Bun na ki kim pat sngewthuh ia kaba bha ne ia kaba sniew. Ki leh ha la ka mon. La ki leh ia kaba sniew ne kaba ijli, ngi ong ba ki don ka jingdakait khynnah. Ka jingim jong ki ka dei ka jingsngewbha. Ki sngewtynnad ban ioh kyrkai, ban ioh rkhié pashait, ban leh kmen ban leh sngewbha, ban rkhié beiñ, ban iam ban lynñiar - Kane ka pynlong ia ki ban heh ban plung namar ka jingim kylluid mynsiem ne ban im khlem ka jingkhulai. Ka jingkoit jingkhiah ka dei kaba kongsan tam. Haba don ka met ka phad kaba koit ba khiah, u khynnah u i leh kmen leh sngewbha bad u ialehkai myllen para khynnah. Ka iing ka sem ruh ka ishong shit, haba don ki khun shynrang ki khun kynthei. Ka jingleh ieit bad jinglehjan jong ki kmie ki kpa ryngkat ki hynmen ki para ha iing ha sem, ka dei kawei na ki lad kaba pynkmen pynsngewbha ia ki khynnah-rit. Kim neh shong hajuh. Ki khih ki ksar, ki leh ia kane katai kat kum ka bor sngewthuh jong ki. Ki mareh ki mastieh, ki risa ki kynhoi, ki rwai ki siaw, ki lehkhun-jakai ha iing ha sem bad ki leh bunjait ki jingialehkai bym lah ban jor. Teng teng kim tip ka thngan ka kdang ne kim tip iing tip sem katba ki dang ia myllen ha ki jingialehkai.

"Tyngshaiñ kum ki khlur" (na Ka kot Khasi Klass-II)

*"Ngi long ki khynnah barit,
Kum ki khlur ngi tyngshaiñ;
Hapdeng jingdum jong ka miet,
Khrik khrik ngi iai tyngshaiñ.*

*Tyngshaiñ, tyngshaiñ, tyngshaiñ
Kum ki khlur rit ha bneng;
Man la ki por ngi iai tyngshaiñ
Jingsuk jingkmén kylleng.*

"U Men Lyngkhung" (na ka Kot Khasi, Class-II)

*"Ha Ri Khasi hyndai ki ong,
U don u Men Lyngkhung;
Kat shaba leit u kieng iarong,
Ka khoh u kit kyndung.*

*U don u tmaiñ ba jrong shi-pruh,
Ka khlieh kaba syllen,
U kyllan khleiñ ba kan mih shñiuh,
U tah da sohmynten.*

KI JINGRWAI KHASI(BYNTA - I)

*La sat syllang um lah ba shah,
Teng teng u shad kulmar;
Ani ! ynnai ka kwah mih shñiuh,
Pleng dei kaba jynjar.
Man la ka sngi u ap masi,
Halor u lum bajrong;
Sharum shaneng u ñiah ia ki,
Halor jong ki u shong.
Shisien u bhai u shong kulai,
Halor ka'si raikhoh;
Kyndit u hap ha lieu-kharai,
Phler lut ki tmaiñ baroh.*

17. **Ki Jingrwai kyrsiew ia ka Pule puthi** :Kine ki jingrwai ki kyrsiew bad ai mynsiem ia kito ki bym nang ka thoh ka pule. Ha ka pyrthei shai mynta ngi donkam ia ka thoh ka pule, kane kan pynlait na ka jingsahdien ha kiba bun ki liang;

"Hikai ia u 'A' (La rwai da u Headingson Ryntathiang & la pynmih da ka Literacy Society, East Khasi Hills, Shillong)

Ch : "O ieng joit ko para Ri kyrsiew ia la ki jong,
Ka jingbieit anna ngin ia rat naduh diengkhang;
Balei ngin shu sahdien ha ka jingbieit jinganna,
leng mynta sa shisien ban ia hikai ia u 'A'.
B'u 'A' uba plie lad, u 'A' ba lam lynti,
U 'A' ba ai jingstad ia khun ka Ri Khasi,
A.....B.....K.....D,
Ki long ki khlur phymai ba tyngshaiñ ha la ka Ri.

Ch :
Ban lait ka shon'ti-kmie ha khmat u nongwei nongar
Ban lait shah beiñ shah khoh ha ka pyrthei salonsar;
Ban lait ka shon'ti-kmie ha khmat u nongwei nongar,
Ban lait shah beiñ shah khoh ha ka pyrthei salonsar.
Ban tip ia ka pyrthei b'la nang pule kot khubor,
Ban suk ka siew, ka tda ba la nangniew ia number;
1 2 3 4.
Ka Ri Khasi jong ngi pyrthei ba ñar kan paw.

16. **Ki Jingrwai khleh :** Ki dang don bunjait ki jingrwai Khasi, kum ki jingrwai biria, ki jingrwai iaroh, ki jingrwai kynthah, bad kiwei kiwei de. Kumba ka biria ka don ka bor ban pynrkhie bat kpoh, kumjuh ruh ka jingrwai ka pynwiat rymmuin ne pynsammut ia u nongsngap. Ki jingrwai iaroh ki pynkyndeh bad ai mynsiem ia u nongsngap. Ki jingrwai kynthah ki pyndom, pynsat ne pynshrai ia u nongsngap, bad kumta ter ter.

"Ka kiad bad ka pyrthel u Mendih" (Bronath Thangkhiew)

Shaphang ki bor jong ka Kiad:

*"Ka kyiad te hep ka thei samla,
Ba shoh ba ithiang ngai;
Ba don ki mat shong ieid ha ka,
Ban um ka mynsiem jai"*

Ka kiad ka shong kulal ha u nongdih:

*"Lyngkruh u ju kyllon sha khap,
Ba khlieh ka lah lyndui,
U sngew ka tyngsok rui b'u lap,
La ha liew-nur syngkui"*

Ka Kiad ka albor ia u nongdih:

*"Hapoh ka ktieh lyngknep jabher,
Tyngam te ka nang jur;
Rangbah rangsan um ju sngewphor,
Ban ong 'Dem blodi phur'*

"Mama Alu" (K.W. Nongrum)

"Ia nga ki khot Mama Alu,
Ha Sor Shillong da Khar Babu;
Namar ha met nga kit sohlah,
Ban leit tyrwa ha kiba kwah.

Ch.

*Alu Babu, alu Didi
Alu babha lelew abhi;
Ma phi ruh kong ale peit lang,
U 'Lah-shisien ban shet u bang.*

U Khar Babu bat kot khubor,
'Thero Mama', pyrta nalar;
Nga ieng hajuh mano ban wan,
Wan hiar Didi sari pynban.

KI JINGRWAI KHASI (BYNTA - I)

Ka khoh bynshet ha ka kynroh,
Khnanng ba Didi sohlah kan jngoh;
Nga ong - 'Alu bi baro to-
'Arpih ka dam alu kilo'.
Ka ong - 'Hindi bolo kitna,'
Nga ong - 'Dui lupia ad-thana',
'Kumti karo Alu Mama'.
'Nei nei, Bajar ka dam it-tna'.
'U jon karo to dui kilo'.
Nga sei pylla u maw kilo;
Nga thew pynsted ban dup kloj kam,
Hangta ka ai da ka lut san.
Dei ka lut-san donbok nyngkong,
Nangta nga leit man ka tyngkong;
ling Dkhar-Khasi nga rung naphang,
Nga tyrwa lin kum naba sdang.

"Ko Myllung ka Ri" (K.W.Nongrum)

"Ko Myllung ka Ri, ko Myllung ka Ri,
Soso Tham kyrteng ka jong phi;
Hapoh mynsiem jinglynga um lah shah,
Ka thoh ka tar sha jrong ban rah.
Ban roi ka tip briew tip blei, buit akor,
Phawer Aesop, Jingim U Trai Kordor;
Ki Poetry Khasi, Sngi ba rim phi lam,
Sha thwei pyrkhat katno ban ngam.
Symboh rupa, symboh ki-ksiar phi sei,
Phi kyrsiew dohnud ban palei;
la ki longdien syrwet phi la pruid phang,
Ba ngin kynjoh shaneng shaphrang.
Phim shym tyngkai buit bor phi tbeh,
Ban im ka Ri la u prew phi tbeh;
Ka nam phi kit kum u Myllung ka Ri,
Ki Ktien khia thew kin iai kyrsiew.

KI JINGRWAI KHASI (BYNTA - I)
"Ka Juk shongkulai miaw" (Saiñ Kupa War)

1. "La poi ka juk shongkulai - miaw,
Ban peit la jngan hi tiaw;
Khyllung khyannah ba dang shitda,
La nang ka iakai samla.
2. O khyannah ialeh rangiaw
Phim pat tip mo uei u khaw;
Wat shu ia nang ka leh khyraw,
Ka kpoh da ia kynmaw." (ter ter)

"Ki Pharshi u Khasi" (K.W.Nongrum)

"Ka riew lorni kyntiap tyngkong,
Ha iing la jong kam neh ban shong;
Wow ka padiah d'u liej khlem shyieng,
Ki sin ia ka - I SIM LAI DIENG.
"Ka briew kaba la heh ka rta,
Ne thei iap-saw kwah leh samla;
Kum ia kata ba leh khyraw,
Ka 'TEM-SYNLAR-KYNTHER' LAIAW.
"U briew ba don sniehdoh ba iong,
Bad ka balieh u poi ia shong;
Kum ia uta haba shu peit,
U KHA HINGKI U KIE HA PLEIT
"I'u briew ba biang tang ha ka riam,
Katba ka kpoh ei-ei um biang;
Ia kum uta ki sei ka nia,
U'AR-RYNGKUH KYNTING MAWRIA (ter ter)

"Akor kaba tam" (Listrimai Syiemlieh)

1. *Wat la phi kup phi deng
Da ka ksiar ba shi-rynieng,
Kum palong ba shu pra
Khlem don i akor babha.*

*Cho: Akor kaba tam
Ha pyrthei kaba donkam.
Ka spah kan long aiü?
Ka hajar ka long aiü?
Ka akor te kaba tam. (ter ter)*

"Ko Thei Lieh Phuh" (K.W.Nongrum)

*"Ko Thei bhabriew, ko Thei lieh phuh,
Ko Thei bhabriew ko Thei lah duh;
Dang step phymgab ia nga kyrsiew,
Ka ja ka sha ba ngan leit tiaw.
Kumba ruma re-re nga khie,
Jingkhong ngam pat nud ban plie;
Men-kmie ioh ba ia nga i thuh,
Jingthiah nga ai ka sha ka dud.
Tang mih Mei-ngi khyllung nga bah,
Ba ioh i rot nga kynoi sah;
Jaiñ-eit khyllung ha um nga pdem,
Men-kmie sok sok i thiah i dem.
Apot aiü ia nga katne,
Dur khmat bha briew nga leit thame;
La dei ba ioh da ka iong ktuk,
Mynsiem jong nga ngan suk kduk kduk.*

"Khwai Dohkha" (J.I. Sun)

Ha sngap ko lok ngan iathuh-khana ia phi,
Shaphang ka jingleit khwai dohkha sha Barapani;
Haba nga poi kynmaw la marwei nga ju samrkhie,
He he.

Tang riew u iar nyngkong na jingthiah nga khie pynstet,
La tum la tam nga song wat ban dihsha nga klet;
Ka iing nga khang lyndet ba nga tieng ioh duh jaka,
Ba ki lok ki ia ong ha Dewlynnong ka kham dait dohkha.

.....
Ynda la ieng ka sngi, la suh khyrwait sa ka kpoh,
I ruh ba dang thylli ban tah ja ruh ym pat ioh;
Shu sah ha la marwei ha ka buit ki kha Damsait,
Bai bus i shu lost ei, tang ka bai thait ruh ym pat lait

Cho: Shi..... eh, Shi eh, ka khwai dohkha,
Shi.....eh, Shi eh, ka khwai dohkha,

(ter ter)

KI JINGRWAI KHASI (BYNTA - I)

KI JINGRWAI KHASI

BYNTA - I

II. JINGRWAI KHASI

HA

KI PLIANG RECORD

Kitbor W. Nongrum

- 2008 -

KI JINGRWAI KHASI (BYNTA - I)
JINGRWAI KHASI HA KI PLIANG RECORD

Katba nang ñaid ka por, ki jingrwai Khasi ki la nang mih, khamtam eh na kito kiba don ka sap ka phong ban rwai bad kiba don shisha u ryndang ba um. Ki sur ba myllung bad basngewthiang, ryngkat ka sur tem ba iahap tar ki pynhun bad pynkyndeh mynsiem da shisha ia ki nongsngap. Ka jingai mynsiem jong ki nongsngap ruh ka dei kawei na ki lād ban pynshlur bad ai mynsiem ia ki nongrwai.

Ka don ka jingong ba haba don ka mon ka lynti ka don. Kumta ruh ki don katto katne ngut napdeng ki nongrwai Khasi kiba da ka jingplie lad ia ki, ki la lah ban leit shaduh Calcutta(Kolkata) ne Guwahati ban rwai bad pynmih ha ki Pliang Record ban tem ha ka Gramophone ne ka Record Player. Katno ka long kaba eh ban lum jingtip namar ba ngim buh tyngkai ia kine ki Pliang Record. Bun na kine ki Pliang record ki la pait bad jah.

Katba lah ei ban lum jingtip ngi shem ba ha 14.07.1937, u B. Hedronelle Nonglait ryngkat u Welften Marbaniang bad u F. Blan ki la rwai ha ka Pliang Record ia kine ki jingrwai Khasi :

(1) "Baieit bathiang" (2) "Ki syntiew baroh kin pyut". La record ia kine ki jingrwai ha ka Company Sinola, Calcutta.

"Baieit bathiang" (B. Hedronelle Nonglait)

*Baieit bathiang tang phi shisha,
Ba pynim phylla ia nga;
Ngam pat ju tip mynno mynno,
Ngam ju shem hangno hangno.*

Cho : *Iba ai ka jingkmēn ha ka mynsiem,
Iba ia ka jingieit i la thung Syiem;
Iba ia ka dohnud i la shimti,
Ko baieit bathiang tang ia phi hi." (ter ter)*

"Ki syntiew baroh kin pyut" (B. Hedronelle Nonglait)

Cho : *Ki syntiew baroh kin pyut,
Ynda la dei ka por;
Jingieit jong nga te kam kut,
Kan im bad phi barobor,*

KI JINGRWAI KHASI (BYNTA - D)

*Jingieit basngur bad bakhuid,
Ba mih na kut ka dohnud;
Pdiang baieit nga, ngan aiti,
Ha kut shadem jong phi. (ter ter)*

Ha ka snem 1944, sa kine ki ar tylli ki jingrwai Khasi u B. Hedronelle Nonglait bad u la leit record ha ka company HMV (His Master's Voice), Calcutta

(1) "To iatylli lang ko khun ka Ri" & (2) "Ko Ri lum Khasi".

"To iatylli lang ko khun ka Ri" (la rwai da i Edith Ermina Wahlang, Henry Leonel Wahlang & i Estel Mylliemngap):

*Ko para Khasi khun u slap u thah,
Khun ki khyndai-bah-ryntieh para donnam;
Mano ban thombor ia jinglailuid ba shlur jong phi?
Em ym don nongshun ban prat ia pud jong ngi.*

Ref: *Ko para Khasi ba bat hok bat riti,
Bat hok ha la mynsiem waitlam ha la ka kti;
Ia burom u longshuwa to pynpaw ma phi ma nga,
Ban ieng tylli ko khun ha la ka ktien ha ka thma;
To ieng tylli ko khun ka ri, nongshun la ha jingkhang,
Ieng hok mynsiem bad khraw tyrpeng ngin ia iap ia imlang.
(ter ter)*

"Ko Ri Lum Khasi" (La thaw da u B. Hedronelle Nonglait - La rwai da i Edith Ermina Wahlang & u Henry Leonel Wahlang)

*Ko Ri ka la dei ka por,
Ban ia pyni la ka dor;
Ym tang ha ka rympei,
Hynrei ha khmat ka pyrthei.
Ka snam ki longshuwa,
Ka dawa ba ngin pyni;
Ba ka dang tuid mynta,
Ha ki thied ki jaw jong ngi. (ter ter)*

KI JINGRWAI KHASI (BYNTA - I)

Ha ka por ba dang plie nyngkong ia ka All India Radio (A.I.R) Shillong ha ka 1.07.1948, ka la don ka jingirwai lang da ka kynhun ia ka jingirwai ba la jer kyrteng - "Ko Lapalang", ia kaba la rwai da i Shimphernai Syiemlieh bad ka kynhun - i Ermina Wahlang, i Silverine Swer, u Phre Shylla bad kiwei. Ki nongtem Sur ki kynthup ia u Cosperly Marweñ (Sitar), u Bah Wahlang (Guitar), u Webster Davies Jyrwa & u Richard Nalle (Violin).

Ia kane ka jingirwai "Ko Lapalang" la rwai ruh ha ka Pliang Record ha kaba la shna da ka Company His Master's Voice, Calcutta.

"Ko Lapalang"

1. *Ko Lapalang phrangsngi jong nga,
Kumba tyngshaiñ u mangkara;
Khlem sngap ki ktien sangsot i Mei,
Men shem lanot ha ka pyrthei.
Na snieh pyrthei shaei me phet,
Sa tang marwei nga sah khunswet;
Haba na nga kynrem me khlad,
Dohnud sngewsih nga im suh sat.*
Cho : *Wow! la shet ka tieh pongdeng,
la ka ryñieng u kynrem reng;
Wow! la kjit u nam sarang,
la ka mynsiem u Lapalang.*
2. *Ko khun nga ong ynnai leit kiew,
Sha Ri Khasi sha Ri ki briew;
Shong khop ha la Ri them Ri Thor,
Bam da u khah bam da u nor,
Ngin bam da u jangew jathang,
Baroh shi lyiur baroh shi tlang;
Pynban kynrem na nga me khlad,
Marwei ha kwain nga jaw ummat.*
3. (ter ter)

Shuh shuh la ong ba ha kane ka snem 1948, i Etilda Laloo bad u Peter Shylla ki la rwai ia kine ki jingirwai ha ka Pliang Record:

1. "I tдем" (Etilda Laloo - ba la thaw da u Riangmon Kyndiah)
2. "Khleiñ latam" (Peter Shylla - ba la thaw da ka company - His Master Voice (HMV) da ka jingirap ka All India Radio, AIR, Shillong.

"I Tdem"

*La kam i tdem, wa ku chajrong chajrong,
I thaw wow chongneh, wom tip hei won hei won.*

1. *I Pyrkhath wom chongnia,
Sep-ai hi-eh u kitkhia;
Pyndep iei thmu kat wa dang shah hi por,
loh u lait u babe, iei por wa kordor.*
2. *I pait i yoo wom thikna,
Ham pynsmat i ei wom leh bha;
Sangeh khajjak, ioh u chem iei wamiat,
Kattae da biang u pynbait u rai iei pyrkhath.*

La ong ruh ba u Pleson Passah u la rwai ha ka Pliang record ia kane ka jingrwai : "Ah tyrkhang-nar" ba la thaw da u Riangmon Kyndiah. la kane ka Pliang Record la shna da ka Company His Master's Voice (HMV) da ka jingiarap ka A.I.R. Shillong.

La ong ba ha kane hi ka snem, 1948 u Beriwell Kyndiah u la rwai ha ka Pliang Record kaba kynthup ia kine ki jingrwai (ha ka ktien Pnar) . (1) Kyndong i Yukit (ba la thaw da u Paty Laloo, 1948) (2) Thuñiom (ba la thaw u Paty Laloo. la kane ka Pliang Record la shna da ka HMV(His Master Voice) da ka jingiarap ka All India Radio (AIR)

"Kyndong i yukit"

- Cho** *Kyndong i Yukit hajrong i ryngkhi,
Wa lai pynmiat kiru chaluti,
Wow sniuh wa her dhiar dhiar wabeh ka ly'er*
- 1 *Wow khoh wa ka chaladiang,
Wa ki khoila wa khih diam di um,
Wei pait chaliang na khap u star,
Wei rkhai pynmiat ki ru dei sar.*
 2. *Kam ki dak wathoh ha ka sla,
Wa pynche ki ru iei ma - ia;
Abidolta ; Wyr - ai u khana,
Heiwon u booh iei maia i ñong nga. (Ter ter)*

KI JINGRWAI KHASI (BYNTA - I)
"Thuñiom"

- Cho Thuñiom nae i khon phooh
 Thaladop ki sla wa phooh
 Ha klier u loom wajrong
 Waneh i rong ianom ianom.
1. Narood ki phlang yimgam,
 Leitre pho wa synran;
 Najrong hap i mynjer,
 I bih na pha chajngai waher.
2. Ka l'yer wabeh wa pynkhih,
 lei - phooh rymhian wa dang mih;
 Mynba hier u slap rymphu,
 Choh por ia soh wa ia syntu.
 Hu--- hu--- hu --- hu---hu---hu
 Hu--- hu--- hu --- hu---hu---hu

Ha kane ka snem 1948, la ong ba u Hem Swett u la rwai ha ki Pliang Record (78 speed) kaba kynthup ia kine ki jingrwai : 1. "la phi ngan ym klet"
 2. "Jinglm u nongrep". la kane ka pliand record la shna da ka company - His Master' Voice.

Katba lah ban lum jingtip, naduh ka snem 1969 la pynmih ia ki Jingrwai Khasi ha ki Pliang Record Barit 45 RPM.

Ha kane ka snem, ha ka Pliang Record Barit i Helen Giri i la rwai ia kine ki jingrwai:

(i) "Sngl kumne kan sep noh"

(ii) "Ym don shutl ia nga"

la kine ki jingrwai la thaw da u Chosterfield Khongwir. La tem sur jingrwai ia kine ki jingrwai da u Chosterfield Khongwir bad u Sherlock Giri. la kine ki jingrwai la record ha ka HMV Office kaba ha Guwahati bad la shna ha ka pliand record da ka Company His Master's Voice, Calcutta.(Kolkata)

KI JINGRWAI KHASI (BYNTA - I)

1. "Sngi kumne kan sep noh"

*Ngi synran jong ka por
Ha lyndet ka don ka bor;
Pleng ko sngi na nga phi phet
Ba don nongpyniaid na lyndet (ter ter)*

2. "Ym don shuti ia nga"

*Yn ym don shuti ia nga,
Ha pyrthei ym don shuti ia nga;
Ba ha Bneng iing shongneh ba shisha
Hooi U Trai un ai ia nga. (ter ter)*

Ha ka snem 1969, u Headingson Rynthathiang u la rwai ia kine ki jingrwai ha ka Pliang Record :

(i) "Ka Jingieit bashisha" (ii) "Ha ri ki Rngai"

Ia ka sur bad jingtem la pynbiang hi da u nongrwai. Ia kine ki jingrwai la record ha Guwahati bad la shna ha ka Pliang Record rit 45 RPM ka company - His master's voice , Calcutta.(Kolkatta)

"Ka jingieit bashisha"

*Tang ia phi barobor nga kynmaw,
Ban shong marwei mynsiem ka pang;
Khmat ieit jong phi ba ngan nym iohi,
Ngam lah shisha wat tang shi sngi.*

Cho : *Baieit baieit, baieit eh jong nga,
Kane ka dei kaba shisha;
Ba ngan duh ban lei keiñ ka sngi,
Nga long thik tang u jong phi.*

*Ummat ha phi ieit nga la ju phla,
Ba dei ka jingieit bashisha;
Kumjuh phi ruh to ieit hok ia nga,
Tang shiteng por wat shet kylla (Ter ter)*

KI JINGRWAI KHASI (BYNTA - I)
"Na ri ki mgai"

Ki tuid ki tuid ki wah rupa
Ki beh ki 'er jai jai
Hapoh dohnud tlang jong nga
Phi wan sha kum ka mgai

Kampher ei ei wat la hangne
Marwei nga don
Namar ki ummat ba nga jaw
Kin kylla long mawlynnai

***Ko ki dieng ki siej ki lyer ba beh jai jai,
Phi ki khlur ba thaba na sha jngai;
Kdew ia nga ia dohnud banylla,
Jingieit bashisha.***

*Ki tuid ki tuid ki wah rupa,
Shaduh ba kynjah jar;
Nalor ki riat ki mawsawa,
Shapoh ki thwei ba iar;
Kam pher ei ei wat hangne,
Shipor ka tlang;
Kan poi ka por ba ngin iohi,
Ha Ri ba kham kyrpang.
(Ter Ter)*

Ha ka snem 1970, i Helen Giri bad u Chosterfield Khongwir ki la rwai
ia kine ki jingrwai ha ka Pliang Record ba rit 45 RPM.

(i) **Khun thlah shuwa** (Kong Helen Giri)

(ii) **Mei bad Pa bathiang** (Helen Giri & Chosterfield Khongwir)

la kine ki jingrwai la thaw da u Chosterfield Khongwir bad la tem sur da ,
u hi bad u Je Khongwir. la kane ka jingrwai la record ha Guwahati bad la shna
ha ka pliand record da ka Company His master's Voice ,Calcutta.(Kolkata)

KI JINGRWAI KHASI (BYNTA - I)

(1) "Khun thlah shuwa"

*Thiah thiah noh khun,
Thiah noh seh ba nga la thait,
Tympeng kum ban sloit,
Ka shadem la kum ban paif.
O O.....
Shane shatai nga kynoi,
Ha sur jingrwai,
Thiah shuwa mynta -
Pyrthei jong phi dei lashai.
(ter ter)*

(2) "Mei bad Pa bathiang"

*Mei bad pa bathiang,
A da ei sha markylliang;
Ngam lah ban siewdor,
la phi mo ha pyrthei.
Em em mo khun
Spah ka phew lei kan dondor;
Tang jingieit shipara ri burom akor,
Ha pyrthei mo ba shongdor.
(ter ter)*

Ha kane hi snem la mih biang ki jingrwai Khasi (PliangRecord). Ha kane Pliang Record ba rit la rwai da u Headingson Ryntathiang & i Judith V. Wahlang, kaba kynthup ia kine ki jingrwai:

Side :1 "Balelt phi dang kynmaw" & Ring kham hajan" ba la rwai da i Judith V. Wahlang

Side :2."KI briew ki shang sawdong" & " Ha kawel ka miet" ba la rwai da u Headingson Ryntathiang.

la kane ka Pliang Record barat la shna da ka Company- His Master's Voice (HMV), Calcutta. (Kolkatta)

" Baieit phi dang kynmaw" (Judith V. Wahlang)

*Katba nang iaid ki iaid ki sngi,
Marwei ummat ki jaw;
Ki jingkular jong phi,
Ba ieit phi dang kynmaw.*

*Ha symgiew ki dieng kseh,
Ba jingshai ieit u bnai,
Jingieit ha nga phi theh,
Baieit phi dang kynmaw.
- Phi la kular shisha,
Ba phin ieit hok ia nga;
Hynrei tang shipor,
Da lyndet phi shukor.*

" Ha kawei ka miet" (Headingson Ryntathiang)

*Ha kawei ka miet nga iohthiah lyngngai,
Khmat babha briew jong phi ha nga i wan paw;
Ynda nga kyndit, pleng nga shu bakla,
Nga iam ia jingieit ba shisha.*

*Phi dei i angel, i angel jong nga,
Ha ki por sngewsih ne por sngewbha;
Teng teng baieit ngam tip, katno nga ieit ia phi,
Tang U Blei U iohi. (ter ter)*

Ha ka snem 1971 la mih ki jingrwai ha ki Pliang Record barit -(45 RPM) ba la rwai da u Sparson Kharlukhi & i Memorialda T. Marweif. La shna ia kane ka Pliang Record da ka Company Columbia, Calcutta: (Kolkatta)

Side :1 "I Mei jong nga" bad Side: 2 "Ka daw ki aw" - la rwai lang da u Sparson Kharlukhi bad i Memorialda T. Marweif.

KI JINGRWAI KHASI (BYNTA - I)

"I Mei jong nga"

Ko mei baieit bathiang jong nga

Shano ko Mei phi don mynta;

Phi ieh noh khunswet ia ngi Mei

Shipara hangne ha Pyrthei.

Katba ha pyrthei phi dang sah;

la phi barobor nga la saiffah;

Hynrei mynta ka por la kut ki lad.

Mano pat ban syrpai syrpud,

la jingiam kthang bad paid dohnud;

Ne mano pat ban sneng ia nga,

Haba bunsien nga ñaid bakla.

To nang kyrkhu na jrong ho Mei,

la la ki khun ha snieh pyrthei;

Namar ngin suk namar ngin saiñ,

la ka jingim ba ngin tynshaiñ. (ter ter)

"Ka daw ki aw"

- K -Ai noh i pisa saw, keiñ noh i pisa bai khaw,
Phi leh kumne te kpa kynrad, bad phi ngam ia shong ryngkat,
S -Map noh seh kmie kynrad sa tang mynta shiwat,
Peit kine 10 ana, ngan leit kynting sa shiteng pawa.
K -Kumta shi kumta te kpa, phi ong ba ngan kylla,
Khie leit phai shuwa sha ki kur la jong, pynieng da u bilor ñong.
S -Wei phi ong hi te kumta, nga ruh ngam da salia.
Mynta hi ka miet lum kyndung, bad tum bad tam ngan khung.
(ter ter)

Ha ka snem 1971, u Skhendrowell Syiemlieh u la rwai ia kine ki jingrwai:

- (1) "Por Pyrem" & (2) "Lum Kyllang"

la kine ki jingrwai la shna ha ka Pliang Record da ka Company -
COLUMBIA ha ka 45 RPM

KI JINGRWAI KHASI (BYNTA - I)
"Por Pyrem"

Hi hi

*Sa shisien pat dohnud brierw ka phuh ka phieng,
Aiom baieit jingsieng thiang ha ki tiawrieng;
Jingwan Pyrem tiaw-iwbih ki ia pynsuhsien,
Dei hangne keiñ dur baieit jong ka Mariang;
Ban pyniewbih sur jingieit aiom bathiang.
Ko por Pyrem por Pyrem ba suhsien thiang,
Shi khrum ka bneng khun bynriew khynthei shynrang,
Ban iai kynmaw khanatang Sierlapalang.
Da sur myllung ba ki kieng ki jingrwai bang;
Da Puriskam ba pynkup ha ka mei mariang.
Jangew jathang _____ (ter ter)*

"Lum Kyllang"

*Ko Lum Kyllang dei ma me u rangkynsai,
Marwei me ieng khanatang ba mynhyndai ----
Brierw ki ong me ju long blei mem ju sarong,
Mem ju kylla naduh ka ksaw ka kpong,
Namar nangne don ka sakhi khanatang,
Kyrteng jong me brierw ki ieit ba sngewkyndiang;
Dei ha me keiñ long rangbah ka neh junom;*

*Namar ia me baroh keiñ ki ñiew burom.
Mem ju kyntait la i'u rit ne heh ne khraw,
Me ju isynei "mat- i - sbun ha me ki paw.
(ter ter)*

Ha ka snem 1971, u Headingson Ryntathiang bad ka kynhun jong u ki
la rwai ia kine ki jingrwai (.Jingrwai Christmas(1)Mlet Bakhuid (2) Ka Khubor
ka Jingkmen.

la kine ki jingrwai la shna ha ki Pliang Record da ka Company -
COLUMBIA, Calcutta (Kolkatta) ha ka 45 RPM.

"Miet Bakhuld"

*Meit bakhuid miet ba-jai jai,
Dum tliw tliw ka shai kdar;
Tang hangta ha khap ba ki ai,
la i khyllung b'la sop la kha,
Ba ioh thiah suk kynjai,
Ba ioh thiah suk kynjai.*

*Miet bakhuid miet bajai jai,
Btin ko Khun ai jingshai;
Mih ki riewstad na Ri Mihngi,
Ki dem khmih ki nguh i'U Syiem jong ngi
Khrist Nongpynim la kha,
Khrist Nongpynim la kha.
(ter ter)*

"Ka Khubor ka Jingkmen"

*Ba poi ka por shiteng synñia,
Ka khubor basngew khlaiñ;
Ha sur ki angle ki ia rwai,
La sur ba tem ha Bneng.
Jingsuk pyrthei jingbha ki briew,
Ki risa baroh lang;
Khubor ba tem ha Bneng barit,
Ka hiar sha ka pyrthei.
Ka sur hapteng jingdum ka miet,
Ka dap da jingkular;
Ki angel la ki sner pynphriang,
Ki her sha Ri jingshai.
Na ki lum bah ki them pyrthei,
La khubor ki pynsngew;
Jingai-ei na ka khet U Blei,
Sh'u bynriew ba la rem. (ter ter)*

KI JINGRWAI KHASI (BYNTA - D)

Kumba ha ka snem 1972, i Lumtimai Syiemlieh i la rwai ia kine ki jingrwai ba la thaw da i Listrimai Syiemlieh :

(1) "Tiew Lamat-iong" & (2) "Por Pyrem"

la kine ki jingrwai la shna ha ki Pliang Record da ka H.M.V, Calcutta ha ka 45 RPM, ia kaba la record ha Guwahati.

"Tiew Lamat-iong"

*Tiew Lamationg ba buhrieh,
Suhsieng jingim bih;
Nam bad burom jong phi,
La ki eriong, ki ïai pynkhih,
Shu ïai sah jingiwbi. (ter ter)*

"Ko Pyrem"

*Ko por, ko por Pyrem,
Ba wanrah ia lyer ba syaid;
Ki dieng, ki siej, ruh ki kup da rong jymgam,
Ki thapbalieh bun rong,
Ki thapbalieh buri rong,
Ki sdang her shane shatai,
Ban leh sngewbha. (ter ter)*

Kumba ha ka snem 1972, i Marvelous Massar i la rwai ia kine ki jingrwai ba la thaw da u Beriwell Kyndiah:

(1) "Nasib" (2) "larong dieñ"

la kine ki jingrwai la shna ha ka Pliang Record kaba 45 RPM ha Culcatta, ia kaba la record ha Guwahati.

"Nasib"

*A nasib cheiwon u iah pho nga,
Wom iee o u tip i-ï maai u jia
Jaar jaar ka bhah darai,
Chwa u mih-i cha pyrthai
Sngiawsih sngiawbha wym tip
Chong hapha ah nasib.
Ah bneiñ ah khyndaw
Phi watip wa ioo
Lahei tip bru lahei ymphoo,*

"Iarong Dieñ"

*Alae li iarong dieñ
Pun cheite charood-chnong
Alae alae ah mysien
Kyliang kyliang ia burom
Jaar u star jaar ka proh
Wow pathi khyliap waroh
Alae alae li iarong dieñ.
Tawar chikit chikit,
Na khap ka dieñ thlieh
Hadooh wamih wei chit,
Wei khon rwai wei kieh.
Aw ioh eh i miet kattu
Theij da kem wyr-ngu.*

Kumba ha ka snem 1972, i Tris Swer ryngkat i Lili Shangpliang ki la ia
rwai lang (duet) ia kane ka jingrwai kaba la thaw da i Leomon Warbah:

"Ka Por Synrai" (La shna ha ka Pliang Recod)

Ko por synrai por bathiang,
Ko por Synrai Iyer iwbiñ pha pynphriang;
Ki lum ki wah, ki khlaw ki bñap,
Da sur jingrwai ia mariang pyndap.
Cho : Ki Iyer pyngngad ha ki dieng ki kaweh,
 Ki Iyer iwbiñ hir hir ki wan beh;
 la mysien jong nga pha shu lai pynkyndeh,
 Ko Por Synrai sngewsiñ khuslai pha beh.
Khynnah samla kynthei shynrang,
Ko por Synrai baroh ia pha ki thrang;
Sha wah ban leit ia beh doh lang,
Ha ki ym don ka jingthait jingpang.

KI JINGRWAI KHASI (BYNTA - I)

Nangta pat ha ka snem 1973, la mih ki jingrwai ha ka pliang record ba rit - 45 RPM ba la rwai da i Memorialda T. Marweñ bad u Headingson Ryntathiang. La shna ia kane ka Pliang Record rit da ka Company His Master's Voice (HMV-EMI):

Side 1: "Lum Symper" & "Ka Khun ka Hamsaia" - ba la rwai da i Memorialda T. Marweñ.

Side 2: "Jingieit wat buh por" - ba la thaw da u Chosterfield Khongwir & la rwai da u Headingson Ryntathiang. "I Kong Tyngkoi" ba la thaw da u Henry Leonel Wahlang bad la rwai da u Headingson Ryntathiang.

la kine ki Jingrwai ha kane ka Pliang Record la tem sur da u Sherlock Giri & u Mantu Banerjee.

"Ka khun ka Hamsaia"

*Nga ka khun ka Hamsaia,
Nga shong nga sah bad i Mei i Pa;
Nga te nangne na Nongkyndong,
Ngan nai ka Sor Shillong ngan nai ka Sor Shillong
Nga wan nga leit nga suk kynjai
Ka bam ka dih kine kyrthai;
Tang kwah u soh u pai nga ñoh,
Kine wan kit i Mei shi-khoh.
..... (ter ter)*

"Jingieit wat buh por"

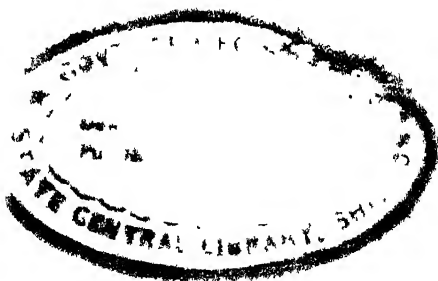
*Jingiwbiñ kum jingieit bathiang,
la jingieit ba mar kyliang;
la jingieit wat klet buh por,
loh hadien ummat kin tlör.
Ki tip shano ka lyer ka beh,
Pyrshah sha phi ki wan ia leh;
Kum u pukni ha pha ki _____
Jingiaishah ka long kynrad.
Jingbuh por ha ka lawei,
Kim lah ban thaw pyrthai;
la ka mynnor wat ju _____
loh leshai ha phi kan wan.
..... (ter ter)*

"I Kong Tyngkoi"

*Ha sngap ngan iathuh khana kawei,
Shaphang iwei i khynnah kynthei;
I dei i khun marwei.
I ba ju die khoi ju die shana budam hangtei,
I die la u shana, ia u khoi ba in myntoi;
Im ju kynroi, im ju leh phoi,
Kyrteing jong i, i ong nga dei i kong Tyngkoi.
I kong Tyngkoi wow, ha la ka sngaid,
Ha la ka shapaid;
I padiah shaid shaid, kat ia kiba iaid;
Ba ka jingdie khoi, jingdie shana budam kan iaid.*

.....

(ter ter)

KI KOT BA LA PYNMIH DA U KITBOR W. NONGRUM

NOVEL

1. Ka Pung ka Jingieit (1973)
2. U Shanbor bad u Wadbor (1976)
3. *Ka Jingiaishah* (1983)
(Sate Literacy Award)
4. Ka Jingieit bajanai ia phi (1987)
5. Ngan dang ieit ia phi (1987)
6. Ha phi nga aiti (1988)
7. Balei tang ia i Thei ? 1988)
8. Nga dang kynmaw (1991)
9. Ki Biria dei por (1992)
10. U Bieit bad ka Khun Patsha (1994)
11. Nga khlem poi pyrkhat (1996)
12. Ngan ap ia phi (1999)
13. Ka Shatsngi (ka khana ha ki dur) '08

DRAMA

1. Ka Shatsngi (1999)
2. Ngam lah ban klet (Dialogue 1992)

SHORT STORY

1. Ki Ummat Jingieit (1987)
2. 9 Tylli ki Biria Dei Por (2004)

POETRY

3. Ki sur shong sbai (1994) Cl. - XII
4. Hima jingieit jong nga (1995)
5. Ki sur bat kpoh (1995)
6. Kiba nga ñiewkor (2000)
7. Ki Matti u khasi (2001)
8. Ki Mawkordor ka iing ka sem (2002)
9. *Ka Shatai* - Ka Tiewlarun (2005)
10. *Meghalaya* ka ri Bareit (2007)
11. Ki Jingrwai Khasi - I (2008)

KI KOT NA KA BYNTA KI KHYNNAH PULE

1. U Mawjam Jingstad (Khasi Primer) 2. Ka kot thoh dak, Klas 'A' 3. Ka kot thoh dak, Klas 'B' 4. Ka kot iarap SSLC Khasi Class - X 5. Ka kot iarap HSSLC Khasi SI II 6. Solve HS LC - Mathematics (Arithmetics/Algebra) 7. Ki Nongthoh Kot Khasi (Vol. I (1982) 8. Ki Nongthoh Kot Khasi Vol II (1982) 9. Kot Esse - Cl X (Sec School) 10. Kot Esse - Cl. XII (Ha Press) 11. Kot iarap Khasi MIL Cl. XII (2007, 2008)	12. Ki Nongnoh synniang sha ka thoh ka tar Khasi 13. Ki Kot Khubor bad Ki Kot Khasi (1982) 14. Ki ktien shongsbai (1996) 15. Katto katne shaphang ki Drama Khasi 16. Ka jingroi jingsan ka thoh ka tar Khasi.

KA JINGTIP KYLLUM

1. General Knowledge (2008)
2. *Nangne Nangtai* (1997)
3. Ki Essay & kiwei de (2001)
4. 9 Tylli ki Mawkordor (2004)
5. Ka Sor Shillong (2006)
6. Ka rukom shet jingbam Khasi

KI KOT NIAM

1. Ka Jingai Bakordor (2003)
2. Kiba nga ñiew burom (2003)

Na Kitei la dep shna ha ki Phlim Khasi - "Balei tang ia i Thei ? (DDK)", "Ka Shatsngi (CD)", "Nga dang ieit ia phi (CD)" bad "Rimon (CD)"